

Nr 495.

Av herrar **Wiklund** i Stockholm och **Johnsson** i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 90, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling, m. m.

Det finns anledning att ur principiell synpunkt hysa allvarliga betänkligheter mot att över huvud vidtaga ändringar i lösdrivarlagen, varom Kungl. Maj:t i proposition nr 90 framlagt förslag för riksdagen. En allmänt omfattad mening är, att denna starkt föråldrade lagstiftning bör helt slopas. Större delen av lösdrivarklientelet torde kunna behandlas inom social-, kriminal- eller sinnessjukvården särskilt efter att härför behövliga kompletteringar av den lagstiftning, som reglerar dessa vårdområden, eller av behandlingsresurserna inom dessa, genomförts. Skulle för ett restklientel verkligen erfordras en särlagstiftning, bör denna icke bygga på den nuvarande lösdrivarlagen, vilken såsom vårdlag är behäftad med svåra brister. Särskilt äro indikationerna för ingripande enligt denna lag utomordentligt otillfredsställande utformade.

Ett bibehållande av lösdrivarlagen kan utifrån denna principiella uppfattning enligt vår mening icke godtagas ens efter viss revision av densamma annat än under den bestämde förutsättningen, att reformering av lösdrivarbehandlingen i enlighet med ovan antydda riktlinjer företages med all möjlig skyndsamhet. Undertecknade vilja därför starkt understryka föredragande departementschefens uttalande i den föreliggande propositionen att psykopatvårdsutredningens arbete med att utarbeta förslag till reformer, vilka möjliggöra den nuvarande lösdrivarlagens upphävande, skall fullföljas utan dröjsmål. Endast om garantier därigenom skapas för att nu föreslagna ändringar i lösdrivarlagen innebära ett utpräglat provisorium av jämförelsevis kort varaktighet, kunna vi sålunda medverka till dessas genomförande.

I propositionen betonas, att lösdrivarlagens tillämpning bl. a. genom blivande, i administrativ ordning meddelade föreskrifter även i fortsättningen torde komma att tillämpas restriktivt, vilket är ett av skälen till att föredragande departementschefen mot ett flertal remissinstansers uttalanden icke nu ifrågasätter någon ändring av de i lagens första paragraf upptagna rekvisiten för lösdriveri. Andra behandlingsvägar böra nämligen så långt möjligt anlitas. Denna ståndpunkt bör göra det naturligt och angeläget, att för lösdriveri gripen eller anhållen person underkastas grundlig undersökning rörande alla de omständigheter, vilka kunna inverka på fal-

lets bedömande. Tillämpningsorganets undersökning blir ju av avgörande betydelse för om personen i fråga skall behandlas som lösdrivare, underkastas annan behandling eller frigivas utan åtgärd. Att pruta av på kraven på undersökningens grundlighet är att handskas lättvindigt med andras frihet. Vi kunna därför icke godkänna, att lösdrivarlagens första paragraf ens under den relativt korta tid, som kan återstå, innan lagen kan upphävas, kvarstår oförändrad med mindre än att den i departementspromemorian föreslagna möjligheten till särskild förundersökning och summarisk läkarundersökning införes. Vi vilja på denna punkt också hänvisa till vad justitierådet Beckman enligt lagrådsprotokollet anfört rörande detta spörsmål. De personalsvårigheter, som dylik förundersökning och läkarundersökning kunna medföra, få icke överdrivas och måste enligt vår mening i rättssäkerhetens intresse under alla förhållanden övervinnas. Vi vilja i denna angelägenhet hänvisa till polisinstruktionsutredningens rekommendation att särskilt socialt utbildad personal bör knytas till poliskåren i storstäderna, där större delen av lösdrivarklientelet uppehåller sig (SOU 1947: 45 s. 77).

Föredragande departementschefen har ansett sig icke kunna föreslå införande av övervakning vid sidan om det nuvarande varningsinstitutet och ej heller villkorlig dom i lösdrivarmål. Orsaken härtill är svårigheten att anskaffa erforderlig personal för bedrivande av dylik öppen vård av lösdrivare. Mycket talar dock för att en sådan behandlingsform borde införas också inom lösdrivarvården. Då vi nödgas avstå från att påyrka detta, är för oss ett viktigt skäl för denna ståndpunkt, jämte det av departementschefen åberopade, att lösdrivarklientelet på grund av sin beskaffenhet (framskriden social förkommenhet ej sällan i förening med obotliga vagabonderingstendenser) ofta icke alls är ägnat för öppen behandling. I varje fall skulle en relativt stor och verkligt kvalificerad personalorganisation erfordras för sådan behandling av lösdrivare. Det vore icke försvarligt att nu tillskapa denna organisation för tillämpning av en endast provisorisk lagstiftning.

Departementschefen har icke heller funnit sig böra föreslå anordnande av eftervården inom lösdrivarvården i överensstämmelse med principerna för eftervård inom andra vårdområden, t. ex. kriminalvården och alkoholistvården (övervakning, särskilda föreskrifter rörande t. ex. bostad, arbete och livsföring samt vid brott mot meddelade föreskrifter möjlighet till återtagning för fortsatt behandling under den vid frigivningen återstående behandlingstiden), utan endast föreslagit, att lämplig och villig person skall kunna förordnas att bistå den i förtid eller efter tvångsarbetstidens slut frigivne. Med ett klientel av så svårartad beskaffenhet som lösdrivare torde det enligt vår mening bli i det närmaste uteslutet att anskaffa personer, som äro villiga att utföra dylika uppdrag, därest ej vissa lydadsföreskrifter skola gälla för den frigivne, vilkas åsidosät-

tande medför risk för återtagning till anstalten. I fråga om detta svår-anpassbara klientel förefaller det också ganska meningslöst att förordna »biståndsman» åt den frigivne utan att denne funktionär tillägges några befogenheter och utan att den frigivne ålägges några skyldigheter. Den som har praktisk erfarenhet av behandling av lösdrivare och känner deras utpräglade obenägenhet att leva under ordnade förhållanden och att följa givna råd måste säga sig, att resultatet av den föreslagna ordningen vid lösdrivares frigivning måste bli antingen att »biståndsman» endast sällan förordnas eller att sådana funktionärer visserligen i enlighet med föredragande departementschefens uttalande i största möjliga utsträckning förordnas men komma att spela liten eller ingen roll för den frigivnes anpassning i samhället. Enligt vår mening bör avgången från tvångsarbetsanstalt, såsom bl. a. strafflagberedningen uttalat, regleras helt i överensstämmelse med vad som enligt alkoholistlagen gäller för tvångsintagna alkoholister. Det torde icke erbjuda sig oöverkomliga svårigheter att under denna förutsättning anskaffa övervakare för eftervården av lösdrivare, särskilt som anstaltsklientelet inom lösdrivarvården kan förutsättas komma att uppgå till endast några tiotal personer per år. Då avsikten är att »biståndsman» skall kunna erhålla arvode (jfr bilaga 13 till statsverkspropositionen s. 223), torde detta i sin mån bidra till att dylika funktionärer lättare kunna anskaffas. Med hänsyn till det relativt begränsade antalet eftervårdsfall och till att övervakare för dessa enligt vår mening knappast böra rekryteras annat än bland mera kvalificerade, heltidsanställda socialarbetare torde förhållandevis ringa behov föreligga av en stöd- och kontrollorganisation för dessa övervakare motsvarande skyddskonsulentorganisationen inom kriminalvården. Vi vilja särskilt betona, att eftervårdande övervakning på samma sätt som inom alkoholistvården bör vara obligatorisk ehuru med laglig möjlighet att i speciella fall göra undantag. Även vid tillfällig vistelse utom tvångsarbetsanstalt enligt det framlagda lagförslaget 9 a § bör övervakning anordnas.

Med stöd av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 90 ville *dels* eftertryckligt uttala, att lösdrivarlagen snarast möjligt efter det att andra behandlingsmöjligheter i erforderlig mån stå till buds bör upphävas och, därest verkligt behov därav kan anses föreligga, därvid ersättas med en helt ny lagstiftning samt att ändringar i den nuvarande lösdrivarlagen ej böra föranleda något uppskov därmed, *dels* för sin del besluta ovan föreslagna ändringar i lösdrivarlagen, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 22 mars 1950.

Daniel Wiklund
i Stockholm.

Joh. W. Johnsson
i Stockholm.